

Ölkəmizdə təhsil hüququ və insan sağlamlığı qayğı ilə əhatə olunur

Ölkəmizdə hepatitlərin sayının günbə-gün artdığı bir vaxtda İV/QİÇS xəstələrinin dəqiq uçotunun aparılması mövcud sahədə real mənzərəni görməyə imkan vermir. Bu xəstələrin dəqiq uçotunun aparılmasına və ünvanlı qaydada kompleks müalicəsinin təmin edilməsinə kəskin ehtiyac vardır.

Mövcud iqtisadi durumda əhəlinin sağlamlığının mühafizəsi və sağlam həyat tərzinin təbliği xüsusi prioritet təşkil edir. Bu baxımdan, ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi zəruridir. Lakin yaşlılığın qorunması heç də az əhəmiyyətli deyildir.

Budama və ya abadlıq adı altında çoxillik ağacların məhvi və yaşayış massivlərinin yaşıl zonalarından məhrum edilməsi yolverilməzdir. Hər kəsilməmiş ağacın əvəzinə, yüzlərlə şitillər əkilərsə də, onilliklərin ağaclarını yaxın zamanda əvəz edə bilməz. Odur ki, bu sahədə də nəzarət gücləndirilməli, qanunsuz və özbaşına qərarvermə hallarının qarşısı alınmalıdır.

İcməli suyun insan sağlamlığında əvəzsiz əhəmiyyətini nəzərə alaraq, sutəmizləyici qurğuların müntəzəm monitorinqinin aparılması, həmçinin, televiziya kanallarında, ictimai yerlərdə, sosial önlümlü müəssisələrdə, xüsusilə, təhsil ocaqlarında, o cümlədən, məktəb və bağçalarda icməli sudan istifadə və onun mühafizəsi ilə bağlı videoçarxların hazırlanması və yayımlanması da məqsəduyğundur.

Ölkəmizdə həyata keçirilən tədbirlər çərçivəsində bütün regionlarda təhsilin infrastrukturunu yenilənmiş, dövlətimiz, habelə, Heydər Əliyev Fondu tərəfindən uşaqların hərtərəfli inkişafı, təhsili, intellektual səviyyəsinin yüksəldilməsi istiqamətində mühüm tədbirlər həyata keçirilmiş, çoxsaylı yeni məktəb binaları tikilmiş, uşaq evləri və internatlar əsaslı təmir olunmuş və müasir avadanlıqla təchiz edilmişdir.

Təhsil hüququ ilə bağlı daxil olmuş 140 müraciət üzrə araşdırmalar aparılmış, hüquq pozuntusu müəyyən edildiyi halda, onların bərpası üzrə tədbirlər görülmüşdür.

Məktəbəqədər təhsil sisteminin müasir səviyyədə qurulması məqsədilə ardıcıl tədbirlər görülür. Lakin uşaq bağçalarında mövcud olan uşaq yerlərinin sayı müvafiq ərazidə, rayonda və şəhərdə yaşayan məktəbəqədər yaşlı uşaqların sayından olduqca azdır.

2015-ci ilin mühüm başlanğıclarından biri kimi I siniflərdə şagirdlərin qəbulunun elektron qaydada keçirilməsi müsbət yenilik kimi qeyd edilməlidir. Digər tərəfdən, qəbul zamanı 6 yaşlılara verilən məntiq testlərinin sualları çətin olmaqla, bu yaşda uşaqların əksər hissəsinin real təkəkkür və düşüncə tərzini əks etdirən təşkil edir. Bu da, bir çox valideynləri məktəbə hazırlıq dövründə uşaqların xü-

susi repetitorlara yönəldərək, pul sərf etmək məcburiyyətində qoyur. Bunun əsas səbəbləri kimi, məhz uşaqların intellektinin və düşüncə tərzinin düzgün formalaşmasında rol oynayacaq məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin az olması, tərbiyəçi- müəllimlərin peşəkarlıq tələblərinə cavab verməməsi və həmin müəssisələrin yerli icra hakimiyyətlərinin tabeliyində olmaqla, təhsil və Təhsil Nazirliyi sisteminə uzaqlaşmasıdır.

Xüsusilə, qeyd edilməlidir ki, ibtidai sinfə hazırlıq prosesinin məktəbəqədər təhsil müəssisəsi ilə məktəblərdə təşkil edilərək, hazırlıq qrupları arasında parçalanması təhsilə hazırlanmada ciddi fəsadlar yarada bilər.

Orta məktəblərdə keçirilmiş yekun qiymətləndirmənin nəticələrinə dair Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyasının (TQDK) açıqladığı statistik məlumatlar təhsilin real vəziyyəti ilə bağlı dərinlən düşüncəyə və təxirəsalınmaz tədbirlər görməyə əsas verir.

Şagirdlərə qarşı kobud və ləyaqəti alçaldan hərəkətlərə, fiziki və mənəvi zorakılığa yol verilməsinə görə, məsuliyyətin də ciddiləşdirilməsi, bu məqsədlə İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 49 - 1-ci maddəsində (Təhsil haqqında qanunvericiliyin pozulması) nəzərdə tutulmuş cərimənin miqdarının artırılması zəruridir.

Müvəkkil və aparatın əməkdaşları, müntəzəm olaraq, döv-

vəkkil nitq qabiliyyəti zəif olan uşaqların inklüziv təhsilinin təşkili məsələsinə də diqqətdə saxlanmışdır. Eşitmə zəifliyi, autizm sindromu və digər bu kimi səbəblərlə əlaqədar, nitq qabiliyyəti zəif inkişaf edən, lakin müəyyən qədər reabilitasiya potensialına malik uşaqların cəmiyyətə fəal şəkildə inteqrasiya olunmalarına nail olmaq məqsədilə, onların kompleks şəkildə reabilitasiyaya cəlb olunması və ümumi təyinatlı təhsil müəssisələrində, digər həmyaşlıqları ilə birgə inklüziv təhsil almaları üçün zəruri şəraitin yaradılması və uşaqların reabilitasiyası və inklüziv təhsil imkanlarının artırılması istiqamətində planlı tədbirlərin görülməsi məqsəduyğundur.

Müvəkkilin rəhbərliyi altında aparılmış araşdırmaların nəticələrinə görə, regionlarda sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların məktəbəqədər və özəl təhsil almaları üçün xüsusi və ümumi təyinatlı dövlət, bələdiyyə və özəl təhsil müəssisələrinin, ixtisaslaşdırılmış reabilitasiya-inkişaf mərkəzlərinin, ixtisaslı və peşəkar kadrların çatışmamaması təlim-tərbiyə və reabilitasiya işinin təşkilində ciddi çətinliklər yaratmaqdadır. Odur ki, Müvəkkil belə uşaqlar üçün müxtəlif profilli reabilitasiya müəssisələrinin, surdoloji və loqopedik xidmət mərkəzlərinin, inklüziv komponentli təhsil ocaqlarının yaradılmasını, psixopedaqoji və digər işçilərin hazırlanması ilə bağlı tədbirlər

Təhsil prosesində əldə olunan bilik və bacarıqlar, həmçinin, etik-əxlaqi norma və dəyərlər hər bir təhsilalanın cəmiyyətin layiqli üzvü olması üçün lazımi şərait yaratmalı, əldə etdiyi bilik və etik davranış sayəsində onun digərlərinə örnək ola biləcək vətəndaşa çevrilməsinə imkan verilməlidir. Odur ki, orta məktəblərdə, xüsusilə, kənd rayonlarında uşaqların, xüsusilə də, qızların təhsildən kənar qalması səbəbləri əsaslı təhlil edilməlidir

lət-uşaq müəssisələrində, o cümlədən, Bakıdakı 1 və 2 saylı uşaq evlərində, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar üçün 5 saylı internat məktəbində, 3 saylı Xüsusi İnternat Məktəbində olmuş, uşaqlar üçün yaradılmış şərait, onların təhsili, tibbi xidmətə çıxış imkanları, uşaqların saxlanıldığı müəssisələrdə mövcud sənədləşmənin aparılması vəziyyəti araşdırılmışdır.

Təhsil hüququnun səmərəli təmin edilməsi istiqamətində ciddi problemlərdən biri kimi, Mü-

let-uşaq müəssisələrində, o cümlədən, Bakıdakı 1 və 2 saylı uşaq evlərində, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar üçün 5 saylı internat məktəbində, 3 saylı Xüsusi İnternat Məktəbində olmuş, uşaqlar üçün yaradılmış şərait, onların təhsili, tibbi xidmətə çıxış imkanları, uşaqların saxlanıldığı müəssisələrdə mövcud sənədləşmənin aparılması vəziyyəti araşdırılmışdır.

Orta məktəblərdə təhsil hüququnun təmin edilməsindəki problemlərlə bağlı daxil olan müraciətlərdə əks edilmiş hallar üzrə Təhsil Nazirliyi ilə əməkdaşlıqda araşdırmalar aparılmış, zəruri hallarda monitorinqlər həyata keçirilmiş, təhsil sahəsində bir sıra problemlər təhlil edilmiş və müvafiq nəticələr əldə edilmişdir.

Tədris prosesinin düzgün təşkil edilməməsi, məktəb rəhbərliyinin öz üzərinə düşən vəzifələri müəy-

yən edilmiş qaydada icra etməməsi şikayətlərə səbəb olmuşdur. Aparılmış yoxlamalar nəticəsində, aşkar edilmiş nöqsan və çatışmazlıqlar aradan qaldırılmış, təqsirkar tədris işçiləri cəzalandırılmışdır.

Təhsil prosesində əldə olunan bilik və bacarıqlar, həmçinin, etik-əxlaqi norma və dəyərlər hər bir təhsilalanın cəmiyyətin layiqli üzvü olması üçün lazımi şərait yaratmalı, əldə etdiyi bilik və etik davranış sayəsində onun digərlərinə örnək ola biləcək vətəndaşa çev-

rilməsinə imkan verilməlidir. Odur ki, orta məktəblərdə, xüsusilə, kənd rayonlarında uşaqların, xüsusilə də, qızların təhsildən kənar qalması səbəbləri əsaslı təhlil edilməlidir.

Müvəkkil dövlət ali və orta ixtisas müəssisələrində ödənişli təhsil alan, imtahanlarda yüksək göstəricilər nümayiş etdirən, müəyyən edilmiş davamiyyət və davranış qaydalarına riayət edən tələbələr təhsil haqqının aşağı salınması və ya həmin haqqın ödənilməsindən azad edilməsi üzrə həvəsləndirmə üsulunun tətbiq edilməsini təklif etmişdir. Bu baxımdan, ölkə Prezidentinin müvafiq Sərəncamına əsasən, ali təhsil və orta ixtisas təhsili müəssisələrində əyani təhsil alan tələbələrə dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına təqaüdlər dövlət sifarişi, dövlət hesabına və ya ödənişli əsaslarla təhsil almalarından asılı olmayaraq, ümumi orta müvəffəqiyyət göstəricisi nəzərə alınmaqla, fənlər üzrə akademik nailiyyətlərə görə müəyyən edilmiş məbləğlərdə ödənilməsinin qərar alınması olduqca əhəmiyyətlidir.

Dövlət sifarişi əsasında ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrində təhsil alan, lakin yataqxanalarda yerlə təmin edilməyən, mənzil kirayəsi haqqının ödənilməsində maddi köməyə ehtiyacı olan tələbələrə ünvanlılıq əsasında aylıq müavinətin müəyyən edilməsinə ehtiyac vardır.

VAHİD ÖMƏROV,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu

KIVDF

www.kivdf.gov.az

Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə "İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb